

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
«Банківська справа»
(назва освітньої програми)

на тему: «ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В БАНКАХ УКРАЇНИ»
(назва теми)

Виконавець
студент факультету фінансів та банківської
справи,
Чорний Ігор Михайлович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/
Науковий керівник
к.е.н., викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Кретов Д.Ю.
_____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Кредитний ризик традиційно займає перше місце серед банківських ризиків і призводить до значних збитків у діяльності й окремих комерційних банків, і банківської системи загалом. Наслідком прийняття надмірного кредитного ризику є зниження якості кредитного портфеля, що може спричинити втрату капіталу та ліквідності банку. Погіршення стану окремого банку та всієї банківської системи, тягне за собою численні фінансові втрати вкладників, інших його кредиторів та зростання напруги в суспільстві загалом. Для уникнення банкрутства і досягнення стійкого становища на ринку, банкам необхідно застосовувати ефективні методи та інструменти управління кредитними ризиками.

Питанню управління кредитним ризиком банку присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, як: В. Бобиль, О. Васюренко, Ж. Довгань, В. Вітлінський, Х. Грюнінг, О. Дзюблюк, Л. Жердецька, О. Кириченко, В. Коваленко, Л. Кузнєцова, О. Лаврушин, К. Мельник, А. Мороз, Л. Примостка, В. Севрук та ін. Доцільним напрямком досліджень є виявлення адекватності існуючих методів оцінки кредитного ризику сьогодишнім реаліям, а також виявлення тих чинників кредитного ризику, які мають найвагоміший вплив на теперішній стан кредитної діяльності банків.

Мета роботи дослідити підходи щодо оцінки кредитних ризиків банків та проаналізувати наслідки впливу кредитного ризику на діяльність банківських установ в Україні.

Для досягнення мети було визначено наступні **завдання**:

- обґрунтувати теоретичні засади сутності кредитного ризику та методичних підходів щодо його оцінки;
- розглянути нормативно-правове забезпечення оцінки кредитного ризику банків;
- проаналізувати розвиток кредитної діяльності банків протягом 2010-2020 рр.;
- розглянути трансформацію підходів щодо оцінки індивідуального та портфельного кредитного ризику регламентованими Національним банком України;
- оцінити кредитний ризик портфелів банків України на підставі аналізу непрацюючих кредитів та співвідношення частки резервів та процентної маржі;
- визначити напрями впливу факторів кредитного ризику на показники діяльності банків на підставі аналізу світового досвіду;
- розробити рекомендації щодо удосконалення методичних підходів щодо оцінки кредитних ризиків банків.

Об'єктом дослідження є процес оцінки кредитного ризику банків. **Предметом дослідження** виступають теоретико-методичні підходи до оцінки кредитного ризику.

Методологія дослідження. У роботі були використані загальнонаукові та специфічні методи, а саме абстракції, узагальнення, групування, статистичного порівняння, формалізації та графічний метод.

Інформаційною базою дослідження виступили праці вітчизняних та іноземних вчених, статистичні дані центральних банків, в тому числі Національного банку України, а також дані окремих банківських установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 78 сторінки. Основний зміст викладено на 81 сторінках. Робота містить 23 таблиці, 19 рисунків, 2 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади оцінки кредитного ризику**» розглянуто теоретичні засади сутності кредитного ризику банку та методи його оцінки. Представлено нормативно-правове забезпечення оцінки кредитного ризику, рівні регламентації оцінки кредитного ризику на основі міжнародних та національних стандартів.

У другому розділі «**Практичні засади оцінки кредитного ризику в діяльності банків України**» проаналізовано розвиток кредитної діяльності банків на сучасному етапі, розглянуто трансформацію підходів щодо оцінки індивідуального та портфельного кредитного ризику. Проаналізовано зміни якості кредитних портфелів банків та показника співвідношення резервів до обсягів кредитної заборгованості і дохідності кредитних вкладень.

У третьому розділі «**Перспективні напрями розвитку методичних підходів щодо оцінки кредитних ризиків банків**» розглянуто показники оцінки кредитного ризику банків на прикладі окремих країн світу, запропоновано рекомендації щодо удосконалення процесу оцінки кредитного ризику шляхом впровадження показників галузевої та регіональної специфіки клієнтів.

ВИСНОВКИ

У випускній роботі було узагальнено теоретичні та методичні засади оцінки кредитного ризику. У ході аналізу кредитної діяльності банків України було сформульовано наступні висновки:

1. Кредитний ризик – це потенційна ймовірність виникнення втрат банку внаслідок невідповідного виконання позичальником фінансових зобов'язань перед банком. Сферою виникнення кредитного ризику є процес руху позикової вартості, а причинами виникнення – різні ризикоутворюючі фактори. До макроекономічних факторів кредитного ризику банку відносяться: економічна криза, падіння виробництва за галузями; нерівномірний розвиток окремих регіонів; інфляція; бюджетна та фінансова криза; неплатежі; відсутність необхідної законодавчої бази та механізмів реалізації законодавчих актів; політична нестабільність; нерозвиненість системи страхування ризиків; нерозвиненість інформованості ринку; зниження платоспроможного попиту на банківські ресурси; інші фактори. До факторів, що пов'язані з позичальниками банку відносяться: відсутність повноважень на отримання кредиту (укладення кредитного договору); неплатоспроможність; використання застарілих технологій, зношеність основних фондів, та, як наслідок, - випуск неконкурентоспроможних товарів; відсутність права власності на закладене майно; зміна кон'юнктури ринку; несприятливі соціальні обставини на підприємстві (бастування, плінність кадрів); ризики спотворення інформації; низька кваліфікація менеджерів; зловживання, нецільове

використання коштів банку; низька якість планів; невиконання зобов'язань дебіторами; інші фактори. До факторів, що пов'язані з банком, відносять: відсутність технології кредитування; занижені вимоги до оцінки кредитоспроможності позичальників; помилки в оцінці застави; використання помилкових юридичних порад, неправильно складена документація за позичкою; недостатня диверсифікація; низька якість інформації; інші фактори.

2. Узагальнення різних поглядів на процес оцінки кредитного ризику дозволило виокремити нормативні рівні регламентації оцінки: міжнародний, національний і внутрішньобанківський. Проаналізовано можливість запровадження рекомендацій Базеля II щодо оцінки кредитного ризику до вітчизняної банківської практики. Зазначено, що в умовах девальвації національної валюти запровадження Положення № 351 є несвоєчасним, оскільки його використання призводить до збільшення витрат банків на резервування, що потребує додаткової капіталізації, яку реалізувати досить складно. З одного боку, це сприятиме підвищенню фінансової стійкості банків, а з іншого, загальмує процес відновлення кредитування.

3. Проведена оцінка сучасного стану нормативно-правового забезпечення оцінки кредитного ризику банку дозволило запропонувати напрями удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитного ризику, а саме гармонізувати законодавство, що регламентує банківську діяльність та кредитний процес, з іншими актами суміжних галузей права; впроваджувати міжнародні стандарти у вітчизняне законодавство з урахуванням національних традицій ведення банківської справи; розробити окремий закон «Про банківський кредит», що регламентуватиме порядок видачі кредиту, механізм оцінки кредитоспроможності, моніторинг та супровід кредиту, контроль за цільовим використанням кредитних коштів, форми та способи управління кредитним ризиком.

4. Проаналізовано зміни у методологічних засадах оцінки кредитного ризику з боку Національного банку, викладені у відповідних постановках №279, №23 та №351. Встановлено, що за вимогами діючої постанови №351 резерви стають елементом фінансової звітності, основне значення набуває кредитний ризик, який стає напрямом пруденційної політики. З прийняттям постанови №351 Національний банк відокремив ці поняття. Банк, формуючи резерви за МСФЗ, паралельно оцінює кредитний ризик за правилами НБУ. Якщо виникає різниця між обсягом кредитного ризику і резервами за МСФЗ, тобто з'являється непокритий кредитний ризик, він зменшує капітал першого рівня.

5. Проведений аналіз кредитної діяльності дозволив визначити наступні її ознаки: переважне кредитування корпоративного сектору, збільшення короткострокових вкладень в національній валюті, низька питома вага кредитування інвестиційної діяльності. Аналіз портфелів банків різних груп: державних, іноземних банківських груп та приватних банків, дозволив дійти висновків, що більша частка непрацюючих кредитів, а отже і вищий кредитний ризик закумуляовано в державних банках – станом на 01.03.2017 р. – 70,24%; а станом на 01.03.2020 р. – 63,75%. Більш ефективно завдання покращення якості кредитних портфелів та зниження рівня ризику вирішують банки іноземних банківських груп.

6. У роботі визначено три групи банків діапазон співвідношення резервів до кредитного портфелю складає $100,00 > P/KP > 20,00\%$. В першу групу увійшли

банки, за якими значення питомої ваги резервів склало більше 50,00%. Це чотири банки, в тому числі АТ КБ «Приватбанк» та АТ «Укресімбанк», загальна частка яких у кредитному портфелі всієї банківської системи становить 23,6%. До другої групи з діапазоном значень показника питомої ваги резервів $50,00\% > P/KP > 30,00\%$ та часткою ринку 13,77%, увійшло вісім банків, серед яких основним банком, що впливає на рівень кредитного ризику є АТ «Ощадбанк». Як свідчать дані всі зазначені установи є державними банками, в яких закумульовано майже 33% всіх кредитних вкладень банківської системи України. До групи з діапазоном співвідношення резервів до кредитного портфелю $20,00\% > P/KP > 9,50\%$ увійшло 20 банків, загальна частка яких на кредитному ринку становить 22,7%. В цій групі лідерами за часткою ринку є п'ять банків: АБ «Укргазбанк», АТ «ОТП БАНК», АТ «ПУМБ», АБ «Південний», АТ «Універсал Банк». Серед цих банків найбільш кращі результати в АБ «Південний» - частка резервів складає 9,74%. В останню групу банків входять установи, які підтримують показник співвідношення резервів до кредитного портфелю до 9,50%. Як свідчать дані аналізу доходності активних операцій, у банків обмежені можливості компенсувати високі кредитні ризики за рахунок впливу на процентні доходи.

7. У ході аналізу показників кредитного ризику в банківських системах інших країн встановлено, що більш високі значення показників кредитного ризику притаманні країнам з низьким рівнем доходів або доходами нижче середніх. Закономірність у зміні значень показників кредитного ризику за країнами відповідно до конкретних періодів часу не виявлено. Стабілізація фінансового стану після світової кризи 2007-2008 років та зростання рівня доходів в деяких країнах дозволило їм збільшити обсяги кредитування приватного сектору. Однак для України, зв'язок доведено – він зворотній, що свідчить, що при зростанні частки непрацюючих кредитів в кредитних портфелях банків, обсяги приватного кредитування будуть скорочуватись. Зв'язок між часткою непрацюючих кредитів у загальній сумі кредитного портфелю та процентним спредом відсутній через залежність процентних ставок від безлічі інших факторів.

АНОТАЦІЯ

Чорний І. М. «Оцінка кредитного ризику в банках України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072-Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Банківська справа». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. У роботі розглядаються теоретичні та методичні засади кредитного ризику банків, проаналізовано кредитну діяльність банків України, розглянуто, які зміни відбулися в регламентації оцінки кредитного ризику з боку Національного банку України, оцінено кредитні ризики на підставі аналізу частки непрацюючих кредитів, проаналізовано співвідношення частки резервів сформованих під кредитні операції та процентної маржі. У результаті аналізу розроблено рекомендації щодо удосконалення оцінки кредитного ризику банків.

Ключові слова банк, кредитний ризик, непрацюючі кредити, резерви, процентна маржа.

ANNOTATION

**Cherniy I.M. " Credit risk assessment in Ukrainian banks ".
Qualifying work for a bachelor's degree in "072-Finance, Banking and
Insurance" under the educational program "Banking". Odessa National Economic
University. - Odessa, 2020.**

The work consists of three chapters. The theoretical and methodological principles of credit risk of banks are considered, the lending activities Ukrainian banks is analysed, the changes of regulation of credit risk assessment by National Bank of Ukraine are considered, share of non-performing loans, reserves and interest margins. As a result of the analysis, recommendations were developed to improve the credit risk assessment of banks.

Key words bank, credit risk, non-performing loans, reserves, interest margin.